

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України “Про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України щодо сталості податкового законодавства з метою підтримки вітчизняного підприємництва”

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

30.03.2026 Кабінет Міністрів України вніс до Верховної Ради України проєкт Закону реєстр. № 15112 від 30.03.2026 про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій електронної торгівлі податком на додану вартість. Як випливає з офіційної пояснювальної записки до урядового законопроекту, ним пропонується запровадити спеціальні правила оподаткування операцій дистанційного продажу товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, покласти обов'язок із нарахування та сплати податку на додану вартість на підприємства електронного інтерфейсу, а також запровадити інші зміни до елементів та порядку адміністрування податків.

Хоча урядовий підхід формально обґрунтовується гармонізацією із правом Європейського Союзу, за своїм фактичним змістом він означає запровадження нового фіскального режиму для операцій електронної торгівлі та міжнародних поштових і експрес-відправлень. Для бізнесу, який працює у сфері електронної комерції, логістики, маркетплейсів, імпорту товарів невеликої вартості та суміжних сервісів, це означатиме додаткові витрати на адміністрування, перебудову договірних моделей, облікових систем і податкового комплаєнсу. Такі витрати в умовах війни можуть мати непропорційно негативний вплив передусім на малі та середні підприємства.

Альтернативний законопроект виходить із протилежної логіки. У період дії воєнного стану та протягом року після його завершення або скасування пріоритетом держави має бути не розширення податкового навантаження чи запровадження нових правил оподаткування, а забезпечення сталості та передбачуваності податкового законодавства. Саме тому законопроектом пропонується встановити мораторій на зміну елементів податків та зборів, визначених Податковим кодексом України.

Необхідність такого рішення підтверджується і загальним станом економіки. Національний банк України у Звіті про фінансову стабільність за червень 2025 року наголосив, що продовження війни залишається ключовим ризиком для фінансового сектору та стримує економічне відновлення, а відновлення обмежується дефіцитом робочої сили та високими безпековими ризиками, які стримують інвестиції. Європейський банк реконструкції та розвитку у 2025 році зазначив, що більшість українських малих і середніх підприємств функціонують в умовах стратегічної та тактичної невизначеності та працюють у режимі «консервації», при цьому лише близько однієї шостої підприємств повідомили про зростання прибутку рік до року.

Додатково про системну проблему нестабільності податкового середовища свідчать результати Tax Index 2025 Європейської Бізнес Асоціації: загальна оцінка податкового режиму в Україні становила 2,94 бала з 5 і залишилася в негативній площині, а серед головних чинників негативного сприйняття бізнес назвав суперечності та неоднозначність норм, часті зміни й загальну складність законодавства. Отже, в умовах війни запровадження нових фіскальних правил суперечитиме запиту економіки на стабільність і правову визначеність.

Крім того, чинний Податковий кодекс України вже закріплює принцип стабільності податкового законодавства, відповідно до якого зміни до елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, а податки, збори, їх ставки та податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року. Альтернативний законопроект розвиває цю ідею, встановлюючи на визначений воєнним станом період чітку законодавчу заборону на зміну елементів податків та зборів як додаткову гарантію для національного бізнесу.

Таким чином, необхідність прийняття альтернативного законопроектуму зумовлена потребою забезпечити правову визначеність у податковій сфері, знизити регуляторний та фіскальний тиск на бізнес у період війни, запобігти подальшому розширенню практики частих змін податкових правил та створити базові передумови для збереження економічної активності, робочих місць і податкової бази держави.

2. Мета і завдання законопроекту

Метою розробки проекту Закону України "Про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України щодо сталості податкового законодавства з метою підтримки вітчизняного підприємництва" є забезпечення стабільності та передбачуваності податкового законодавства в умовах дії воєнного стану та у період після його завершення, необхідний для відновлення економічної активності.

Завданнями законопроекту є: встановлення тимчасового мораторію на зміну елементів податків та зборів, визначених Податковим кодексом України; посилення гарантій правової визначеності для суб'єктів господарювання; зменшення ризиків ухвалення нових рішень, що підвищують податкове навантаження або ускладнюють адміністрування податків у період війни; створення більш прогнозованих умов для планування підприємницької діяльності, інвестицій і зайнятості.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Проектом акта пропонується доповнити підрозділ 10 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України положенням, яким установлюється мораторій на зміну елементів податків та зборів, визначених частиною 7.1 статті

7 цього Кодексу, протягом дії воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, а також протягом одного року з дня його завершення чи скасування.

За своїм змістом зазначений мораторій поширюється на ключові елементи податків та зборів, зокрема на платника податку, об'єкт оподаткування, базу оподаткування, ставку податку, порядок обчислення, податковий період, строки та порядок сплати податку. Таким чином, законопроект спрямований не на перегляд чинних податкових правил, а на тимчасове законодавче закріплення їх незмінності в особливий період.

Законопроект не скасовує чинних податків і зборів, не звільняє платників від виконання вже встановлених податкових обов'язків і не створює будь-яких нових бюджетних зобов'язань держави. Його призначення полягає у недопущенні запровадження нових фіскальних рішень або зміни вже встановлених елементів оподаткування у той час, коли бізнес працює в умовах воєнних ризиків, втрати активів, нестачі персоналу, ускладненої логістики та обмеженого доступу до фінансування.

Прикінцевими положеннями також передбачається, що Закон набирає чинності з 1 червня 2026 року, а Кабінет Міністрів України повинен забезпечити приведення у відповідність із ним підзаконних нормативно-правових актів, а також актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У відповідній сфері суспільних відносин діють: Конституція України, Податковий кодекс України, Закон України "Про правовий режим воєнного стану", Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затверджений Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень проекту акта не потребуватиме додаткових видатків з Державного бюджету України або місцевих бюджетів.

6. Очікувані правові та соціальні наслідки прийняття законопроекту

Прийняття проекту акта матиме позитивний вплив на рівень правової визначеності у податковій сфері, підвищить передбачуваність умов ведення бізнесу та дасть суб'єктам господарювання можливість планувати свою діяльність без ризику постійної зміни базових податкових правил у період війни.

Законопроект сприятиме зниженню регуляторного навантаження на підприємництво, зменшенню кількості податкових спорів та витрат на адміністрування, а також збереженню економічної активності, насамперед у

секторі малого і середнього бізнесу, який найбільш чутливо реагує на часті зміни законодавства. Для сфери електронної торгівлі, логістики та внутрішнього споживчого ринку це означатиме відсутність додаткового фіскального шоку у воєнний період.

У цілому реалізація положень законопроекту матиме позитивний вплив на підтримку вітчизняного підприємництва, збереження робочих місць, легальної господарської діяльності та формування більш стійких передумов для економічного відновлення України.

Народні депутати України

